

Temanotat

**Kosovo: Reise-, ID- og
sivilstatusdokumenter**

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

© Landinfo 2018

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivarettatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

SUMMARY

The Law on Identity Cards and a number of Administrative Instructions have during the last couple of years been revised and updated in order to improve the document security and ensure that ID documents are issued in accordance with correct civil status registration in Kosovo. Biometric passports were introduced in 2011. New passports were then again introduced in June 2013. Both these passports comply with international standards set by the International Civil Aviation Organisation (ICAO).

Kosovo authorities have issued ID cards since the fall of 2008, and introduced new biometric ID cards in December 2013. The ID cards comply with ICAO's standards. The law requires all citizens over 16 years to be in possession of an ID card.

Travel documents and ID cards are issued at local Document Equipment Centres.

Civil data, as births, marriages, citizenship, residency and death, are registered by the local Offices for Civil Status. Various breeder documents, required for issuing of travel documents or ID cards, are delivered by the same offices. Kosovo has a centralized electronic Civil Status Registration System (CSRS).

Citizens of Kosovo may also be in possession of documents issued by Serbia, as Serbian authorities consider residents of Kosovo Serbian citizens.

SAMMENDRAG

Kosovo har de seneste årene vedtatt en rekke endringer i lov og forskrifter for å bedre dokumentetsikkerheten og for å sikre at ID-dokumenter er i samsvar med korrekt sivilstatusregistrering. Biometriske pass ble introdusert i 2011, og nye pass innført i juni 2013. Passene har sikkerhetsteknologi i samsvar med standardene satt av International Civil Aviation Organisation (ICAO).

Kosovos myndigheter har utstedt ID-kort siden høsten 2008. I desember 2013 ble det introdusert nye biometriske ID-kort i samsvar med ICAOs sikkerhetskrav. Loven pålegger alle borgere over 16 år å være i besittelse av et ID-kort.

Reisedokumenter og ID-kort utstedes ved de lokale dokumentasjonssentrene for sivil registrering.

I Kosovo registreres personopplysninger, som fødsel, ekteskap, statsborgerskap, bosted og dødsfall, ved lokale sivilstatuskontor. Slike kontorer finnes i alle kommuner. Kontorene utsteder de ulike sivilstatusdokumentene som brukes som underlagsdokumenter ved søknad om ID-kort og pass. Kosovo har i 2013 etablert og i 2015 oppgradert et sentralt elektronisk sivilstatus-registreringssystem (Civil Status Registration System (CSRS)).

Borgere av Kosovo kan også være i besittelse av dokumenter utstedt av Serbia, da serbiske myndigheter anser personer bosatt i Kosovo som serbiske borgere. Når det gjelder utstedelse av serbiske pass, er det særregler for personer bosatt i Kosovo.

INNHold

1. Innledning	7
2. Reisedokumenter	8
2.1 Pass	8
2.1.1 Utstedelse av pass i utlandet	9
2.1.2 Midlertidig reisedokument (Return Travel Pass)	9
2.1.3 Anerkjennelse av pass	10
2.1.4 Utstedelse av serbiske pass til personer hjemmehørende i Kosovo.....	10
3. ID-kort	12
3.1 ID-kort til kosovoserbere	13
3.2 Serbiske ID-kort	13
4. Personnummer og andre sentrale identitetsdokumenter	14
4.1 Personnummer	14
4.2 Fødselsattest	15
4.2.1 Barn født i utlandet	15
4.3 Ekteskapsattest	15
4.4 Ugifteattest	16
4.5 Skilsmisseattest	16
4.6 Dødsattest	16
4.7 Statsborgerskapsattest	16
4.8 Bostedsattest.....	16
5. Kontroll med identitetsopplysninger	16
5.1 Sivilstatusregistreringer før juni 1999.....	17
5.1.1 Kopier av registerbøkene levert av serbiske myndigheter.....	18
5.2 Sentralt elektronisk register.....	19
5.3 Rutiner ved utstedelse av pass og ID-kort	19
5.4 Senregistreringer og endringer av personopplysninger	20
5.4.1 Senregistrering	20
5.4.2 Rettelser og gjenregistrering	20
5.4.3 Navneendring	21
5.5 Legalisering og verifisering av dokumenter	21
6. Korrupsjon	22
6.1 Falske dokumenter.....	23

7. Særlig om forhold i de nordlige kommunene	24
8. EU-kommisjonens og EULEX' vurderinger av sivilstatusregistrering og dokumentetsikkerhet	25

1. INNLEDNING

Dette notatet presenterer regler og prosedyrer for utstedelse av reisedokumenter og ID-kort, samt registreringsrutiner for sivilstatusdokumenter i Kosovo. Notatet omtaler også forhold som kan anvendes i vurderingen av den generelle notoriteten til dokumenter utstedt av Kosovos myndigheter, som kontroll av identitetsopplysninger, senregistreringer og endringer av sivilstatusopplysninger, samt utbredelsen av korrupsjon. Noe informasjon om forholdene i det nordlige Kosovo blir også omtalt. Avslutningsvis følger vurderinger fra EU-kommisjonen og EUs politi- og justismisjon i Kosovo – EULEX – om sivilstatusregistrering og dokumentsikkerhet.

Notatet er en oppdatert og omarbeidet versjon av et notat med samme tema fra 2014.

Notatet baserer seg i hovedsak på åpent tilgjengelige kildemateriale, som aktuelle lover og forskrifter, samt informasjon fra Kosovos myndigheter, EU-kommisjonen og EULEX. Det er også enkelte henvisninger til informasjon innhentet på møter med kilder i Kosovo i 2009 og 2011, der denne informasjonen fortsatt anses å ha gyldighet, for eksempel knyttet til eldre underlagsdokumenters notoritet. Notatet tar ikke sikte på å være en uttømmende redegjørelse, og mer utfyllende informasjon kan blant annet finnes ved å konsultere kildelisten.

Kosovo erklærte seg selvstendig 17. februar 2008. Fra 1999 og frem til 2008 ble området administrert av FN ved United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK). Selv om UNMIK ikke lenger utsteder sivilstatusdokumenter, kan enkelte borgere i Kosovo fortsatt være i besittelse av dokumenter utstedt av UNMIK, eksempelvis fødsels- og ekteskapsattester.¹

Frem til 1999 var Kosovo en serbisk provins, og serbiske myndigheter anser Kosovo som en del av Serbia. Serbiske myndigheter utsteder fortsatt serbiske dokumenter til borgere bosatt i Kosovo. Borgere av Kosovo kan således også være i besittelse av serbiske dokumenter.

¹ UNMIK stoppet å utstede reisedokumenter i juli 2008. Dokumentene utstedt frem til dette, var gyldige frem til utløpsdatoen angitt i dokumentet. Gyldighetsperioden for reisedokumenter utstedt av UNMIK, var to år med mulighet for forlengelse (Migrationsverket 2009, s. 6; UNMIK REG/2000/18, section 3). Et lite antall reisedokumenter fra UNMIK (30) var gyldige frem til desember 2011, da gyldighetsperioden utløp (EC 2011, s. 52).

2. REISEDOKUMENTER

2.1 PASS

Utstedelse og bruk av reisedokumenter i Kosovo reguleres av lov om reisedokumenter av 2008, lov om endringer av og tilføyelser til lov om reisedokumenter av 2010 og enkelte administrative instruksjoner.

Som selvstendig nasjon startet Kosovo å utstede pass i juli 2008. Pass utstedt fra dette tidspunktet frem til 31. oktober 2011 (dato for innføringen av biometriske pass), har mørkeblått omslag (IRB 2011). Det gjøres oppmerksom på at slike pass for en stor del fremdeles er gyldige.

Kosovo innførte biometriske pass 31. oktober 2011. De biometriske passene har burgunderødt omslag. All informasjon i passene er skrevet på albansk, serbisk og engelsk (IRB 2011).²

Nye pass ble igjen introdusert i juni 2013. Passene har sikkerhetsteknologi i samsvar med standardene satt av International Civil Aviation Organisation (ICAO). Mens EU har alderskrav på 12 år for lagring av fingeravtrykk, fritok Kosovo frem til februar 2013 barn under 16 år for dette kravet. Etter februar 2013 har barn som er 12 år og eldre, måttet avgi fingeravtrykk (EC 2013a, s. 5; EC 2014b, s. 3, Administrative Instruction N. 07/2016 art. 7).

I tillegg til ordinært pass, utstedes diplomatpass, tjenestepass og midlertidig reisebevis. Innenriksdepartementet er ansvarlig for utstedelse av ordinære pass, mens diplomat- og tjenestepass utstedes av Utenriksdepartementet (Law on Travel Documents 2008, art. 8). Ordinære politipass har mørkeblått omslag.

Søknad om ordinært pass fremmes ved lokalt dokumentasjonssenter – Document Equipment Center/Qendra për Pajisje me Dokumente/Centar Za Opremanje Dokumentima, der søkeren er bosatt. Passene utstedes sentralt av Directorate for Production of Documents (Administrative Instruction No. 07/2016). Søknad om pass må fremmes personlig (Administrative Instruction No. 07/2016, art. 9.1.1). Passet skal i utgangspunktet også hentes personlig ved det lokale dokumentasjonssenteret, men kan hentes av en person med fullmakt (Administrative Instruction No. 07/2016 art.13; Innenriksdepartementet, møte i Pristina 2009 og 2011).

For utstedelse av pass til personer over 18 år, kreves gyldig ID-kort samt utgått pass, dersom for eksempel passet er ødelagt, utløpt eller utbrukt (Administrative Instruction No. 07/2016 art. 9).

Søknad om pass for personer under 18 år må også fremmes personlig, og den umyndige må møte med verge. Det må fremlegges utskrift fra det sentrale sivilstatusregistret (Central Registry of Civil Status/CRCS) dersom vedkommende er under 16 år og ikke har ID-kort eller pass. Ellers er kravet at ID-kort og eventuelt pass må fremlegges. I tillegg må det fremlegges dokumentasjon på foreldrenes identitet (ID-kort eller pass). Er foreldrene skilt, må rettslig kjennelse for

² Det anvendes kun latinske bokstaver. Informasjon på serbisk anvender således ikke kyrilliske bokstaver (EU-kommisjonen 2013a, s. 5).

foreldremyndighet fremlegges. Dersom en av foreldrene er død, må dødsattest fremlegges (Administrativ Instruction No. 07/2016, art. 9-10, art. 4).

Biometri innsamlet i forbindelse med søknad om pass og ID-kort, blir koblet opp mot personens personlige identitetsnummer (EC 2014b, s. 3).

Reisedokumentet har en gyldighet på ti år for personer over 16 år. Pass for barn under tre år har tre års gyldighet, mens pass for barn over tre år er gyldige i fem år (Law on Travel Documents 2008, art. 16).

Ifølge regelverket skal utstedelse av pass maksimalt ta 15 dager (Law on Travel Documents 2008, art. 26). Det er mulig å få utstedt pass raskere, hvis det ikke er stor restanse. Mot et tilleggsgebyr kan pass utstedes på 72 timer (Norges ambassade i Kosovo, e-post februar 2018; Andric & Bailey 2017).

Ytterligere opplysninger om prosedyrer for passutstedelse ved tap av pass, ved endring av opplysninger i passet og ved fornyelse av pass, finnes i den administrative instruksjonen *For Procedure on Equipment with Passport* (Administrative Instruction No. 07/2016).

2.1.1 Utstedelse av pass i utlandet

Det er mulig å fremme søknad om pass ved ambassaden i det landet søkeren bor, eventuelt ved akkreditert ambassade. Søkeren må møte opp personlig og være i besittelse av gyldig ID-kort, tidligere utløpt pass dersom personen har hatt dette, og betale gebyr (Ministry of Foreign Affairs u.å.a).

Kosovos ambassade i Stockholm opplyser på sin albansk-språklige hjemmeside at borgere av Kosovo bosatt i Norge, kan søke om biometriske pass via ambassaden ved personlig fremmøte (Kosovos ambassade i Stockholm u.å.). Kosovos ambassade har i en e-post til Landinfo opplyst at søkeren ikke behøver å hente passet personlig, men at passet vil kunne bli tilsendt i rekommandert post (Kosovos ambassade i Stockholm, e-post 2017).³

2.1.2 Midlertidig reisedokument (Return Travel Pass)

Reisedokument kan utstedes for engangsreiser. Ambassader og konsulater kan utstede slike reisebevis, såkalte Return Travel Pass, med en gyldighet på 30 dager (Law on Travel Documents 2008, art. 18).

Søknad om et slikt midlertidig reisedokument må inneholde kopi av ID-kort eller fødselsattest utstedt av myndighetene i Kosovo eller UNMIK, kopi av utgått eller ødelagt pass eller politibekreftelse på at passet er mistet eller stjålet, to fotografier og bekreftelse på innbetaling av avgift på 10 euro (Kosovos ambassade i London u.å.).

³ Det opplyses på hjemmesiden til Kosovos ambassade i London at Kosovos utenriksstasjoner ikke kan motta søknader om pass, og at denne tjenesten kun er tilgjengelig fra dokumentasjonssentrene i aktuell kommune (Kosovos ambassade i London u.å.). Landinfo har imidlertid sjekket direkte med Kosovos ambassade i Stockholm, og ambassaden har i oktober 2017, som nevnt, opplyst at de tar imot søknader om pass fra borgere av Kosovo bosatt i Norge (Kosovos ambassade i Stockholm, e-post 2017).

For personer født utenfor Kosovo, må fødselen først registreres i Kosovo. Det er mulig å registrere fødsel gjennom Kosovos utenriksstasjoner (Ministry of Foreign Affairs u.å.a).

Kosovos ambassade i Stockholm (e-post 2017) opplyser at søknad om Return Travel Pass kan fremmes via post. Voksne borgere må da fremlegge en signert søknad i tillegg til den dokumentasjon som er oppgitt på nettsiden til ambassaden i London (u.å.). Avgiften i Stockholm er p.t. 40 euro. For borgere under 18 år må de foresatte (guardians) fremme søknad og i tillegg legge ved kopi av sine pass. Begge foresatte må fremme søknaden, eller det må legges ved en notarialbekreftelse på at de foresatte er enige om at det søkes om et slikt reisedokument for barnet. Om barnet ikke har vært innehaver av pass utstedt av myndighetene i Kosovo tidligere, må det legges frem fødselsattest fra Kosovo. Om søknad fremmes per post, må det også betales for returporto; p.t. 130 SEK.

2.1.3 Anerkjennelse av pass

Kosovo er anerkjent av 113 stater pr. 15. september 2017 (Ministry of Foreign Affairs u.å.b).

Norge anerkjente Kosovo 25. mars 2008, og Kosovos pass 15. oktober 2008.

Det er noen land som selv om de ikke har anerkjent Kosovo offisielt, tillater personer å reise inn på et pass utstedt av myndighetene i Kosovo.⁴ Det foreligger i tillegg rapporter om at andre land har latt personer med et slikt pass få reise inn uten at det er gitt en offisiell generell tillatelse (Wikipedia u.å.b).⁵

2.1.4 Utstedelse av serbiske pass til personer hjemmehørende i Kosovo

Siden Serbia ikke anerkjenner Kosovo og anser befolkningen der som serbiske borgere, utsteder Serbia pass til borgere fra Kosovo (Rava 2013, s.25).

Utstedelse av serbiske pass til personer med serbisk statsborgerskap og permanent bostedsregistrering i Kosovo reguleres av loven om reisedokumenter av 2007 og forskriften *Regulation on the Procedure of Establishment of Fulfilment of Set Conditions for Issuance of Passports to the Persons from Autonomous Province of Kosovo and Metohija* av september 2009 (Praxis 2011, s. 16).⁶

Personer med permanent bostedsregistrering i Kosovo må levere søknaden ved personlig fremmøte ved et særskilt koordineringsdirektorat i Beograd, *Srbije Koordinaciona Uprava*. Koordineringsdirektoratet er underlagt politiet (EC 2009, s. 5; Barlovac 2009). I passet utstedt av denne institusjonen, står det at utsteder er *MUP R Srbije, Koordinaciona Uprava* (МУП Р Србије, Координациона Управа) (Andric & Bailey 2017).

Serbiske pass for personer hjemmehørende i Kosovo, er ikke visumfrie for innreise til Schengen-landene, i motsetning til serbiske pass som blir utstedt til personer

⁴ Dette skal blant annet gjelde Hellas og Slovakia.

⁵ Dette skal gjelde en rekke land, deriblant Spania.

⁶ Praxis betegner forskriften noe ulikt i sine rapporter.

bosatt i Serbia utenfor Kosovo. Særbehandlingen av personer hjemmehørende i Kosovo, er et resultat EU-kommisjonens beslutning om at opphevelse av visumskravet for serbiske borgere ikke omfatter personer bosatt i Kosovo (Rava 2013, s. 25).

Tidligere ble pass til serbiske borgere hjemmehørende i Kosovo, utstedt ved de såkalte delokaliserte kontorene ved syv regionale politidirektorater i Serbia.⁷ Det var også mulig å få utstedt serbisk pass ved enkelte serbiske kontorer i serbisk-befolkede områder i Kosovo (EC 2009, s. 5; A'Mula 2009).⁸

Etter press fra EU, ble ansvaret for å utstede serbiske pass til personer hjemmehørende i Kosovo i juli 2009 overført til Koordineringsdirektoratet i Beograd.⁹ Koordineringsdirektoratet har utstedt biometriske pass til personer hjemmehørende i Kosovo fra 21. september 2009 (EC 2009, s. 5).¹⁰

I mai 2009 opplyste EU-kommisjonen at 7141 personer hjemmehørende i Kosovo, hvorav 1520 etniske albanere, hadde fått utstedt biometrisk pass forut for opprettelsen av Koordinasjonsdirektoratet. Disse passene vil være visumfrie for innreise til Schengen (EC 2009, s. 28).

Representanter for Kosovos myndigheter har uttalt at passene utstedt av Koordineringsrådet i Beograd, ikke anses som gyldige, og har i 2017 nektet personer med slike pass inn- og utreise til Kosovo (FNs generalsekretær 2017, s. 4; Andric & Bailey 2017).¹¹

⁷ Protokoller fra opprinnelige lokale dokumentasjonssentre i Kosovo ble av serbiske myndigheter, i forbindelse med konflikten i 1998-1999, flyttet til syv regionale politidirektorater i Serbia. Der ble det opprettet såkalte delokaliserte kontorer.

⁸ Disse passene er kjent som «Police Directorate»-pass, og er ikke visumfrie for reise til Schengen-området (Andric & Bailey 2017).

⁹ European Stability Initiative (ESI) (2009.s.3) har opplyst at 7141 borgere av Serbia bosatt i Kosovo skal ha fått utstedt serbiske biometriske pass før Koordineringsdirektoratet i Beograd ble operativt. Balkan Insight (2009) meldte i april 2009 at det, ifølge det serbiske innenriksdepartementet, var 1200 albanere fra Kosovo og det sørlige Serbia som hadde fått utstedt serbiske biometriske pass. Disse passene er visumfrie for innreise til Schengenlandene.

¹⁰ Serbias innenriksdepartement (Ministry of Interior 2013) opplyste i 2013 at Koordineringsdirektoratet hadde utstedt i overkant av 85 000 pass til personer hjemmehørende i Kosovo. Serbias innenriksminister (som gjengitt i Tanjug 2015) oppga at Serbia hadde mottatt omkring 60 000 søknader om pass fra albanere fra Kosovo. I en artikkel i Prishtina Insight (Andric & Bailey 2017) er det opplyst at Koordineringsdirektoratet har utstedt nesten 98 000 pass i perioden mellom 2009 og 2016.

¹¹ Serbiske myndigheter anser at slik praksis er i strid med avtalen inngått mellom Pristina og Beograd i april 2011 om bevegelsesfrihet (Andric & Bailey 2017).

3. ID-KORT

Utstedelse av ID-kort reguleres av loven om ID-kort av 2015 (Law on Identity Cards 2015).¹²

Kosovos myndigheter har utstedt ID-kort med biometri siden høsten 2008 (B92 2008).¹³ I desember 2013 ble det introdusert nye biometriske ID-kort. ID-kortets sikkerhetslementer er i samsvar med ICAOs standarder. Kortet inneholder en maskinlesbar sone og elektronisk chip med dokumentinnehaverens biometriske opplysninger, som ansiktsbilde og fingeravtrykk, innkodet i en todimensjonal strekkode (EC 2014b, s. 3).

Biometri innsamlet i forbindelse med søknad om ID-kort, kobles opp mot personens personlige identitetsnummer (EC 2014b, s. 3).

Søknad om ID-kort skal fremmes, og hentes, ved det lokale dokumentasjonssenteret (Document Equipment Center), mens Civil Registration Agency (CRA) utsteder ID-kortene (CRA 2015).

Loven om ID-kort, artikkel 3, fastsetter at alle borgere over 16 år plikter å være i besittelse av et ID-kort. Det kreves personlig fremmøte for å søke om ID-kort, jf. artikkel 13.

For å få utstedt ID-kort må man legge frem utskrift fra det sentrale sivilstatusregistret (Central Registry of Civil Status/CSRS) (Administrativ Instruks 17/2016, art. 4).

Lov om ID-kort, artikkel 9, beskriver opplysningene ID-kortet skal inneholde.

ID-kortene har albansk, serbisk og engelsk tekst. Kortene kan også være trykket på andre offisielle språk som anvendes i den aktuelle kommunen, som for eksempel tyrkisk (Law on Identity Cards 2015, art. 10).

ID-kortet er gyldig i ti år, men dersom innehaveren av kortet er mellom 16 og 26 år, er gyldigheten av ID-kortet fem år (Law on Identity Cards 2015, art. 11). Gyldigheten av ID-kortet opphører ved tap av statsborgerskap (Law on Identity Cards 2015, art. 12.1.1.2).

ID-kort skal utstedes senest 15 dager etter at søknad er levert (Law on Identity Cards 2015, jf. art. 14.1).

Det er mulig å fremme søknad om ID-kort ved Kosovos ambassader og konsulater. Det stilles krav om personlig fremmøte (Ministry of Foreign Affairs u.å.a; Law on Identity Cards 2015, art. 5.3; Kosovos ambassade i Stockholm, e-post 2017).

¹² Loven av 2015 erstatter en tidligere lov om ID-kort av 2008.

¹³ ID-kortene utstedt fra 2008 og frem til desember 2013, hadde samme format som UNMIK-ID-kortene og inneholdt det gamle UNMIK-ID-nummeret, dersom innehaveren hadde vært registrert med et slikt nummer (Ottesen 2009; Sivilstatuskontoret i Pejë/Peć, møte oktober 2011). Dette er et tilfeldig sammensatt nummer slik at det ikke kan leses noen personinformasjon fra nummeret, slik tilfellet var med det tidligere jugoslaviske identitetsnummeret. ID-kort utstedt av UNMIK, er ikke lenger gyldige. For informasjon om utstedelse av UNMIK ID-kort, vises til UNMIK regulation 2000/13.

3.1 ID-KORT TIL KOSOVOSERBERE

Myndighetene i Kosovo har i 2018 opplyst at det ikke føres statistikk for utstedelse av ID-kort basert på etnisitet, men at anslagsvis til sammen rundt 28 000 kosovoserbere fikk utstedt ID-kort i årene 2015, 2016 og 2017. Anslaget er basert på utstedelser av ID-kort i kommuner der kosovoserbere er i majoritet (Norges ambassade i Kosovo, e-post mars 2018). Innenriksdepartementet opplyste i 2011 (møte Pristina oktober 2011) at det finnes lokale dokumentasjonssentre i de serbiske enklavene. Antallet ID-kort utstedt til kosovoserbere i det nordlige Kosovo skal ifølge EULEX (2017, s. 34) være stigende. Innenriksdepartementet mente i 2011 (møte Pristina oktober 2011) at et stadig økende antall utstedte ID-kort kunne ses i sammenheng med at en må være i besittelse av dokumenter fra Kosovo for å eie eiendom i Kosovo.

En avtale mellom Beograd og Pristina, som trådte i kraft 26. desember juli 2011, gjør det mulig for borgere av Kosovo å reise inn i Serbia med ID-kort utstedt av myndighetene i Kosovo. Avtalen gjør det mindre komplisert for mange borgere av Kosovo å få utstedt serbiske pass (Aliu 2012).

3.2 SERBISKE ID-KORT

I medhold av Serbias lov om ID-kort av 2006 og forskrift om ID-kort av 2007, får borgere av Serbia utstedt biometriske ID-kort (ID-Card Law 2006, art. 31; Regulations on Identity Card 2007; Innenriksdepartementet u.å.)

Loven stiller krav om personlig fremmøte. Personer med permanent bostedsadresse i Kosovo må søke om utstedelse av ID-kort ved det delokaliserte kontoret ved et av syv regionale politidirektorat som dekker området i Kosovo personen er bosatt i. Tabellen nedenfor viser hvilket kontor som dekker hvilke områder i Kosovo (Praxis e-post 2012; e-post 2017)¹⁴:

Delokaliserte kontorer i Serbia	Kommuner i Kosovo som dekkes av de delokaliserte kontorene i Serbia
Niska Banja (Nis)	Pristina, Podujevë/ Podujevo, Glogoc/Glogovac, Obiliq/Obilic, Lipjan/Lipljan, Kosovo Polje
Kragujevac	Pejë/Peć, Istog/Istok, Klinë/Klina
Krusevac	Prizren, Rahovec/Orahovac, Suharekë/ Suva Reka, Dragash/Gora
Jagodina	Djakovica, Decan/Decani
Vranje	Gjilan/Gnjilane, Viti/Vitina, Kamenicë/Kosovska Kamenica, Novobërdë/Novo Brdo
Leskovac	Rahovec/Orahovac, Kacanik/Kacanik, Shtime/Stimlje, Shtërpë/Strpc
Raska	Mitrovicë/a

¹⁴ Det gjøres oppmerksom på at tabellen ikke omfatter samtlige kommuner i Kosovo.

Myndighetene i Kosovo tillater ikke inn- og utreise i Kosovo på serbiske ID-kort, fordi disse er utstedt av det de anser som parallelle myndigheter (Prishtina Insight 2016; Andric & Bailey 2017; Jovanovic 2017).¹⁵

4. PERSONNUMMER OG ANDRE SENTRALE IDENTITETSDOKUMENTER

Utstedelse av sivilstatusdokumenter blir regulert av sivilstatusloven av 2011 (Law on Civil Status) og diverse administrative instruksjoner.

Det søkes om sivilstatusdokumenter ved de lokale sivilstatuskontorene, som også produserer og utsteder dokumentene (CRA 2015).

Instruksjonen om sivilstatusdokumenter (Administrative Instruction No. 25/2013, art. 3) opplyser at følgende sivilstatusdokumenter kan utstedes: fødselsattest, utskrift fra det sentrale sivilstatuskontoret, statsborgerskapsattest, ekteskapsattest, dødsattest, bostedsattest, ugifteattest (Certificate of Marital Status), erklæring på felles hushold, erklæring på anerkjennelse av far/morskap, tillatelse til begravelse, vitnesbyrd om død, sertifisering fra arkivet og sertifisering av avregistrering av bosted.

Instruksens artikkel 5 gir detaljerte opplysninger om hvilken informasjon de ulike dokumentene skal inneholde. Artikkel 2 omhandler serie- og referansenummer. I instruksjonen finnes det eksempler på maler for alle dokumentene nevnt i artikkel 3 (Administrative Instruction No. 25/2013).

Lovgivningen fastsetter utstedelse av sivilstatusdokumenter på ulike språk og alfabet som bosnisk, tyrkisk og også eventuelt med kyrilliske bokstaver, jf. artikkel 8 (Administrative Instruction No. 25/2013).

Administrative Instruction No. 17/2015 regulerer nærmere registreringsrutinene ved fødsel, ekteskap og død både i og utenfor Kosovo.

4.1 PERSONNUMMER

Personnummeret er et unikt nummer gitt av sivilstatuskontoret til hver enkelt innbygger ved fødselsregistrering, senregistrering, gjenregistrering eller til en person som er registrert, men som ikke tidligere har hatt et personnummer (Administrative Instruction No. 06/2016 art. 2 og 4). Nummeret er 10-sifret.¹⁶

Personnummeret skal gjenfinnes i alle personlige dokumenter, og hver person skal bare ha ett personnummer. Nummeret skal ikke endres i forbindelse med oppdatering eller endring av personlige data (Administrative Instruction No. 06/2016 art. 3).

¹⁵ Forbudet gjelder ikke for ID-kort utstedt av det myndighetene i Kosovo anser for å være ordinære serbiske myndigheter.

¹⁶ Informasjon om personlig identitetsnummer (JMBG) i det tidligere Jugoslavia kan gjenfinnes i Landinfos respons av 27. september 2013; https://landinfo.no/asset/2506/1/2506_1.pdf [lastet ned 13. november 2017].

Personnumre gitt før Administrative Instruction No. 06/2016 om personnumre ble vedtatt, skal fortsatt være gyldige (Administrative Instruction No. 06/2016 art. 11).

4.2 FØDSELSATTEST

Sivilstatuslovens kapittel 5, samt den nevnte Administrative Instruction No. 17/2015, regulerer fødselsregistrering.

Fødsel skal registreres ved sivilstatuskontoret i den kommunen der fødselen har funnet sted. Registreringen skal finne sted senest 15 dager etter fødselen, og kun i unntakstilfeller innen 30 dager etter fødselen (Law on Civil Status 2011, art. 34,4; Administrative Instruction No. 17/2015 art. 4).¹⁷

En erklæring om fødsel kan leveres fra nærstående person som for eksempel forelder til barnet, familiemedlem eller av fullmektig (Law on Civil Status 2011, art. 34, punkt 1). Helseinstitusjoner, både private og offentlige, er pålagt å sende inn ukentlig informasjon om fødsler som har funnet sted på institusjonen (Law on Civil Status 2011, art. 34.6).

Som tidligere nevnt blir det ved fødselsregistreringen utstedt et personnummer (Law on Civil Status 2011, art. 34.4).

Dersom barnets foreldre er ugifte, er det tilstrekkelig at barnets mor møter for å få registrert barnets fødsel. Begge foreldre må imidlertid møte personlig når faren skal påta seg foreldreansvaret. Dersom barnets foreldre er gift, må begge møte for registrering (Sivilstatuskontoret i Pejë/Peć, møte oktober 2011). Anerkjennelse av mor- og farskap skjer i henhold til reglene i familieloven (Law on Civil Status 2011, art. 37. 4).

Dersom én av foreldrene er borger av et annet land, kreves det samtykke fra den andre forelder for at barnet skal kunne registreres (Administrative Instruction No. 17/2015, art. 5. 2.3).

4.2.1 Barn født i utlandet

For barn født utenfor Kosovo av borgere av Kosovo, kan fødselen registreres ved aktuell utenriksstasjon. Det må fremlegges relevant dokumentasjon fra fødelandet (Law on Civil Status 2011, art. 35.3; Administrative Instruction No. 17/2015, art. 5.2).

4.3 EKTESKAPSATTEST

Ekteskap registreres ved det lokale sivilstatuskontoret.

For å inngå et lovlig og gyldig ekteskap må begge partene, to vitner og fullmektigen (registraren) som utfører prosedyren knyttet til ekteskapsinngåelsen, være til stede (Law on Civil Status 2011, art. 41- 42).

For å inngå et lovlig ekteskap i Kosovo må begge parter være over 18, men det kan gis dispensasjon fra dette kravet om partene er mellom 16 og 18 år (Family Law

¹⁷ Manglende registrering kan medføre ileggelse av bot (Law on Civil Status 2011, art. 63).

2006, art. 16). Det er kun borgerlig registrerte ekteskap som er gyldige i Kosovo (Family Law 2006, art. 28, jf. art 36).

4.4 UGIFTEATTEST

Fra 2013 har de lokale sivilstatuskontorene utstedt ugifteattest (Certificate of Marital Status). Attesten utstedes med det formålet at vedkommende skal inngå ekteskap. Attesten er gyldig i seks måneder (Administrative Instruction No. 25/2013, art. 7.5).

4.5 SKILSMISSEATTEST

Myndighetene i Kosovo utsteder ikke skilsmisseattester, men opplysninger om en persons sivilstatus – om vedkommende er enslig, skilt eller enke/enkemann – vil fremgå av en ugifteattest eller utskrift fra det sentrale sivilstatusregisteret (Administrative Instruction No. 25/2013, art. 4).

Selve skilsmisedommen blir utferdiget av domstolen som har kompetanse til å innvilge skilsmisse (Family Law 2006, art. 68).

4.6 DØDSATTEST

Dødsfall registreres ved det lokale sivilstatuskontoret.

En dødserklæring skal fremlegges innen 30 dager etter at dødsfallet fant sted, og innen 60 dager dersom dødsfallet fant sted i utlandet. Dersom dødsfallet fant sted på en institusjon, skal det nærmeste lokale sivilstatuskontoret informeres innen fem dager. Registrering av dødsfall som har funnet sted i utlandet, skal skje på bostedet vedkommende hadde i Kosovo (Law on Civil Status 2011, art. 47 og 52).¹⁸

4.7 STATSBOGERSKAPSATTEST

Kosovos nåværende statsborgerskapslov trådte i kraft i september 2013 (Law on Citizenship 2013). De lokale sivilstatuskontorene utsteder statsborgerskapsattester (Administrative Instruction No. 25/2013, art. 5.3).

4.8 BOSTEDSATTEST

Kosovos myndigheter registrerer bosted (Law No. 02/L-121 on Dwelling and Emplacement 2008). Bostedsregistreringen tilsvarende så langt Landinfo kan forstå, norsk folkeregisterføring, og finner sted hos det lokale sivilstatuskontoret. Dette kontoret kan utstede bostedsattest (Administrative Instruction No. 25/2013, art. 5.7).

5. KONTROLL MED IDENTITETSOPPLYSNINGER

Ved bruk av biometri som fingeravtrykk og bilde låses de biometriske data til biografiske opplysninger som navn, fødselsdato og -sted og til et personnummer.

¹⁸ Ifølge en undersøkelse fra 2009 var det kun mellom en fjerdedel og halvparten av alle dødsfall som ble registrert (PRISM Research Office 2010).

Kontroll med identitetsopplysningene er avgjørende for om de biografiske opplysningene samsvarer med rett identitet.

5.1 SIVILSTATUSREGISTRERINGER FØR JUNI 1999

Mange sivilstatusregistre, særlig i det vestlig Kosovo,¹⁹ ble ødelagt eller gikk tapt under krigen. *Kosovo Information Project* (KIP) har laget en oversikt over hvilke registre som ble ødelagt ved hvilke kontor (KIP 2003).

Registre for sivilstatus i Pejë/Peć fra tiden før 1999, som ikke ble ødelagt eller tatt med til Serbia. Slike gjenværende registre i Kosovo finnes kun for fire landsbyer i Pejë/Peć (foto: Beata Szczyпка-Elyachouti 2011).

Arbeidet med å rekonstruere registrene startet i 2006. For å kunne gjenopprette registrene, ble alle borgere født før 24. mars 1999,²⁰ registrert på nytt med utgangspunkt i underlagsdokumenter utstedt før 1999, eksempelvis ID-kort, pass, fødsels- eller skoleattester, militærbøker, vaksinasjonskort eller dokumentasjon fra sykehus. UNMIK-dokumenter har ikke vært godkjent som dokumentasjon i prosessen.

I 2009 informerte Innenriksdepartementet (møte oktober 2009) Landinfo om at det ble vist fleksibilitet med hensyn til fremleggelse av underlagsdokumenter fra områder med mangelfulle sivilstatusregistre. Det var allikevel krav om at personer som søkte om attester eller andre dokumenter, måtte fremlegge et eller annet dokument, som for eksempel registrering av foreldrene. I 2011 opplyste representanter for sivilstatuskontoret i Pejë/Peć (møte i oktober 2011) at det etter 10. oktober 2005 ikke var mulig å få utstedt et dokument dersom man ikke hadde vært i stand til å legge frem tilstrekkelig med dokumentasjon. Landinfo mener at man likevel ikke kan se bort fra at kravene til dokumentasjon for å få utstedt nye dokumenter, ble lempet på i enkelte tilfeller. Dette vil kunne ha betydning for notoriteten av slike dokumenter.

Det var et problem at mange albanske navn tidligere ble skrevet med serbisk stavemåte. I praksis medførte dette at en og samme person kan ha hatt dokumenter

¹⁹ I Pejë/Peć, Klinë/Klina og Gjakovë/Đakovica var det et problem med manglende underlagsdokumenter. Ifølge Sivilstatuskontoret i Pejë/Peć hadde imidlertid de fleste borgere i området vært i besittelse av ett eller flere dokumenter (møte i oktober 2011).

²⁰ Datoen for oppstarten av NATOs luftkrig mot Serbia og regimet til Slobodan Milošević.

med noe ulike personopplysninger.²¹ Slike feil som ble begått før 1999, ble forsøkt rettet opp i løpet av rekonstruksjonsarbeidet (Innenriksdepartementet, møte i Pristina, oktober 2009).

I oktober 2011 anslo Innenriksdepartementet i møte med Landinfo at mer enn 95 prosent av befolkningen var blitt registrert.

5.1.1 Kopier av registerbøkene levert av serbiske myndigheter

Myndighetene i Serbia og Kosovo inngikk sommeren 2011 en avtale om overlevering av kopier av de registrene som ble tatt med til Serbia i 1999 til myndighetene i Pristina (EULEX 2011).²² Arbeidet ble ferdigstilt i mars 2014. Sertifiserte kopier av registeringsprotokollene ble skannet og innlagt i systemet som fotofiler, og kunne på forespørsel konsulteres og brukes til verifisering (EC 2014b, s. 3; EC 2014c, s. 47). Alle kopiene skulle på sikt digitaliseres og tilknyttes det sentrale elektroniske registeret (CSRS) (EC 2014c, s. 47).²³

Ny instruks *On the use of Certified Copies of Original Civil Status Registers of Kosovo which were taken by the Former Serbian Regime Prior to June 1999* ble vedtatt i 2015 (Administrative Instruction No. 01/2015). Instruksen regulerer prosedyrene for bruk av de sertifiserte kopiene av sivilstatusprotokollene som ble tatt med til Serbia i 1999. Det angis at følgende dokumenter omfattes: sertifiserte kopier av fødselsregistre, ekteskapsregistre, dødsregistre, religiøse registre knyttet til fødsel, ekteskap og død og husholdregistre (household registers/family tree). De sertifiserte kopiene skal leveres tilbake til de aktuelle, lokale sivilstatuskontorene. Data fra de sertifiserte kopiene skal anvendes som «... valid data for the period until June 10 1999, whereas the data after this period is not valid» (Administrative Instruction No. 01/2015, art. 6,4).

EULEX (2016, s. 33-34) har kritisert at de sertifiserte kopiene av sivilstatusprotokollene mottatt fra Serbia, ikke anvendes av de lokale sivilstatuskontorene på en enhetlig måte, og har påpekt at det er behov for instruksjoner slik at bruken blir i samsvar med forskriften på dette området. Fokus har vært på digitalisering av alle sivilstatusregistrene, inkludert de sertifiserte kopiene, slik at dataene blir søkbare. En ny forskrift som regulerer dette, ble oppdatert i 2016 – Administrative Instruction No. 12/2016 *On defining the Procedure for Digitalization of Scanned Basic Civil Status Registers*.

I desember 2016 ble digitaliseringen av de sertifiserte kopiene fullført, og nesten 2,9 millioner registreringer er blitt lagt inn. I februar 2017 startet et prosjekt for verifisering, og per juni 2017 var 55 prosent av registreringene verifisert (EULEX 2017, s. 35). Det er sivilstatuskontorene som verifiserer dokumentene som er blitt

²¹ Et eksempel er det albanske etternavnet Gashi, som på serbisk ble skrevet som Gaši. Andre navn vil ha større variasjoner, og noen personer har fått registrert navn på serbisk som er helt forskjellig fra deres egentlige albanske navn.

²² Kopi av den første protokollen ble overlevert i desember 2011 (EULEX 2011).

²³ EULEX bruker begrepet Central Civil Status System (CCSS) (2014, s. 26), og EU-kommisjonen bruker Civil Status Registration System (CSRS) (EC 2014c, s. 46). Landinfo legger til grunn at det er samme system og bruker EU-kommisjonens betegnelse.

mottatt gjennom det serbiske systemet (Norges ambassade i Kosovo, e-post februar 2018).

5.2 SENTRALT ELEKTRONISK REGISTER

Frem til februar 2013 fant sivilstatusregistreringen sted i sivile registre (civil registry books). Da ble det introdusert et elektronisk sivilstatus-registreringssystem (Civil Status Registration System/CSRS). Systemet ble oppgradert i 2015. Alle personopplysninger er nå registrert i en fil knyttet til et unikt personnummer, og alle sivilstatusdata gjenfinnes i dette sentrale registeret. Selve registreringen utføres av de ansatte ved de lokale sivilstatuskontorene i Kosovos kommuner (CRA 2015).²⁴

Videre er registreringsprotokollene blitt skannet inn og lagret i dette elektroniske systemet. Dette gjelder også de sertifiserte kopiene av registerprotokollene som er returnert fra Serbia (EC 2013a, s. 6).

Alle sivilstatusdata skal således være registrert i det sentrale elektroniske registeret. Det kan som tidligere nevnt, søkes om sivilstatusdokumenter ved de lokale sivilstatuskontorene, som også produserer og utsteder disse dokumentene. Borgerne har rett på tjenester fra de lokale sivilstatuskontorene, men borgerne er samtidig forpliktet til å registrere sivilstatushendelser riktig og i rett tid (CRA 2015).

Myndighetene i Kosovo har i noen år arbeidet med planer for å gjøre ulike offentlige tjenester elektronisk tilgjengelig, herunder også personlige dokumenter (Departementet for økonomisk utvikling 2013, s. 14). I en studie fra 2015 skrevet av ulike nasjonale forskere fra Balkan ble det trukket frem at Kosovo hadde det svakeste «e-government»-programmet av seks land i Vest-Balkan (ReSAP 2015, s. 77). E-kiosker på ulike lokale kontor har imidlertid gjort det raskere å få utstedt personlige dokumenter som fødsels- og ekteskapsattest samt bostedsbevis (USAID 2017). Slik elektronisk behandling reduserer muligheten for uriktige utstedelser.

5.3 RUTINER VED UTSTEDELSE AV PASS OG ID-KORT

For å sikre at personopplysningene i reisedokumentene og ID-kortene er i samsvar med sivilstatusregistreringene, er det innført rutiner for arbeidet ved de lokale dokumentasjonssentrene for sivil registrering.

Ved utstedelse av pass skal de ansatte verifisere og sammenligne informasjonen i søknaden med informasjon fra utskrift fra det sentrale sivilstatusregistret (Central Registry of Civil Status (CRCS), ID-kort og eventuelt tidligere pass. Passøkeren har selv ansvar for å endre opplysningene registrert på ID-kortet, dersom disse ikke samsvarer med opplysningene i CRCS (Administrative Instruction No. 7/2016, art. 5.1.2). Dersom den offentlige ansatte finner at personnummeret i CRCS ikke er i overensstemmelse med søkerens opplysninger, skal saken vurderes av en særlig kommisjon, tilsvarende gjelder en søknad med underlagsdokumenter som ikke er i samsvar med opplysningene registrert i CRCS (Administrative Instruction No. 7/2016, art. 17).

²⁴ De ansatte ved de lokale sivilstatuskontorene er kommunalt ansatte, men forpliktet til å følge regelverket gitt av det statlige Civil Registration Agency (CRA). CRA er igjen underlagt Ministry of Internal Affairs (CRA 2015).

Tilsvarende prosedyrer gjelder ved søknad om utstedelse av ID-kort (Administrative Instruction No. 17/2016, art. 6, jfr. Art. 16).

Kommisjonen som vurderer disse sakene, er etablert av lederen for Central Registration Agency (CRA) (Administrative Instruction No. 17/2016, art. 16.1).

5.4 SENREGISTERINGER OG ENDRINGER AV PERSONOPPLYSNINGER

Sivilstatusloven åpner for sen- og gjenregistreringer, og det er en egen lov om navneendringer. Forholdene er også regulert nærmere i ulike Administrative Instructions.

5.4.1 Senregistrering

I 2015 utstedte Innenriksdepartementet en ny administrativ instruks knyttet til senregistrering.²⁵ Instruksen er ment å klargjøre prosedyrer og krav for registrering av tidligere uregistrerte fødsler og dødsfall.

Det lokale sivilstatuskontoret tar beslutningen om senregistrering (Law on Civil Status 2011, art. 54). Det er fastsatt bestemmelser for senregistrering om for eksempel fødselen fant sted på eller utenfor helseinstitusjon i Kosovo, og om fødselen fant sted utenfor Kosovo. Det er også bestemmelser som regulerer de tilfellene der foreldrene ikke kan fremlegge dokumentasjon (Administrative Instruction No. 24/2015).

5.4.2 Rettelser og gjenregistrering

Sivilstatusloven åpner også for rettelser av sivilstatusopplysninger. Sivilstatuskontorene eller en domstol kan beslutte slike endringer (Law on Civil Status 2011, art. 23). Sivilstatuskontoret i Pejë/Peć (møte i oktober 2011) opplyste til Landinfo at fødselsdato, navn og fødested bare kan endres dersom det i utgangspunktet beviselig ble registrert en feil. Ifølge Innenriksdepartementet (møte oktober 2011) er det ikke mulig å foreta endringer uten solide bevis, og det skal for eksempel svært mye til for å få endret fødselsdato. Korrigeringer av fødselsdato forekommer sjeldent, og i hovedsak vil eventuelle korrigeringer i fødselsattester skyldes skrivefeil.

I 2015 utstedte Innenriksdepartementet en ny administrativ instruks om gjenregistrering av fødsel, ekteskap og død.²⁶ Instruksen er ment å klargjøre prosedyrer og krav for gjenregistrering av fødsel, ekteskap og død i de tilfellene der de opprinnelige registrene er tapt eller ødelagt. Beslutning om gjenregistrering tas av sivilstatuskontoret, og kan påklages til en klagekommisjon (Administrative Instruction No. 08/2015).

²⁵ *Administrative Instruction No. 24/2015 On Late Registration in the Civil Status Records* omfatter både senregistrering av fødsel og død.

²⁶ *Administrative Instruction No. 08/2012 On Re-registration in the Principal Civil Status Registers* omfatter omregistrering av fødsel, ekteskap og død.

5.4.3 Navneendring

Navneendring reguleres blant annet av *Law on Personal Names* (2008) og *Administrative Instruction No. 19/2015 on the Conditions and Procedures for Personal Name Change and Correction*.

Søknad om navneendring skal fremsettes personlig ved det sivilstatuskontoret der søkeren er registrert permanent bosatt (Administrative Instruction 19/2015, art. 4).

Ved søknad om endring av navn, må det bl.a. fremlegges ID-kort, fødselsattest, dokumentasjon fra retten om at søkeren ikke er under etterforskning, vandelsattest fra politiet,²⁷ bevis fra skatteetaten om at søkeren ikke har gjeld til staten og bevis på betalt eiendomsskatt (Administrative Instruction No.19/2015, art. 7).

Med den nye lovgivningen er det altså introdusert ytterligere tiltak mot uredelige navneendringer, ved at personer som er under strafferettslig utredning, ikke kan endre navn. I tillegg kan en søker kun endre navn hvert femte år (EC 2015, s. 3-4).

En kommisjon ved det aktuelle sivilstatuskontoret tar beslutning om navneendring (Administrative Instruction 19/2015, art. 8).

I Civil Registration Agency (CRA) er det opprettet en spesialkomité som undersøker søknader om navneendringer opp mot utskrift fra det sentrale sivilstatusregistret (Civil Status Registration System/CSRS). Spesialkomitéen gir det lokale sivilstatuskontoret råd i navneendringssaker. EU-kommisjonen trakk i november 2015 frem viktigheten av arbeidet til denne komitéen, og bemerket at selv om spesialkomitéens råd ikke er bindende for de lokale sivilstatuskontorene, har praksis vist at de sentrale anbefalingene er blitt fulgt opp lokalt (EC 2015, s.3-4).

En eventuell klage på avslag på søknad om navneendring vil bli behandlet av klagekommisjonen hos Civil Registration Agency (CRA) (Administrative Instruction 19/2015, art. 8).

Antallet søknader om navneendring har for øvrig vist en nedgang på 72 prosent fra første kvartal i 2015 til første kvartal 2016 (EC 2016, s. 4).²⁸

5.5 LEGALISERING OG VERIFISERING AV DOKUMENTER

Myndighetenes legalisering og verifisering av sivilstatusdokumenter i Kosovo for bruk av dokumenter i utlandet, reguleres av *Administrative Instruction No. 03/2013 on Verification Stamp*. CRA har ansvar for å legalisere og verifisere sivilstatusdokumenter.

Instruksens artikkel 2 sier følgende:

“Verification stamp”- is a stamp that guarantees the authorship of a document, authenticity of data contained in the document and acceptance of responsibility by the institutions for the documents issued by them for the

²⁷ Vandelsattest, - «Certification from the police for verification of his/her criminal background» (Administrative Instruction No.19/2013, art. 7. punkt 1.7).

²⁸ EU-kommisjonen opplyste i mai 2016 at den sentrale spesialkomiteen siden etableringen hadde utferdiget 180 anbefalinger; 106 positive og 74 negative.

needs of the citizens for the purpose of using them in front of the authorities in other countries.

Landinfo forstår instruksene slik at dersom et dokument har blitt verifisert av CRA, har organet bekreftet at dokumentet er utstedt av riktig myndighet (legalisering), samt at innholdet i dokumentet er korrekt (verifisert).

Instruksene beskriver verifiseringsprosessen, som tilsier at en ansatt i CRA skal verifisere dokumentet opp mot sivilstatusregisteret for å sjekke at registreringen er korrekt foretatt i henhold til gjeldende lovverk. Dersom registreringen ikke har blitt gjort forskriftsmessig, skal CRA sjekke de fysiske protokollene hvor opplysningene ble registrert (Administrative Instruction No. 03/2013, art. 7).

6. KORRUPSJON

Kosovo har et betydelig korrupsjonsproblem. Landet ble for 2016 vurdert som nummer 95 av 176 land på Transparency Internationals (TI) liste over land rangert etter korrupsjonsnivå, der nummer én er minst korrupt. En vel så viktig indikator på korrupsjonsnivå er TIs korrupsjonsindeks (Corruption Perception Index/CPI), som bedømmer land på en skala fra 0 (svært korrupt) til 100 (svært ren). En CPI på lavere enn 50 indikerer et alvorlig korrupsjonsproblem. Kosovo skåret 36 på denne indeksen i 2016, mens skåren for de foregående tre årene alle var på 33. Ingen land i det tidligere Jugoslavia, og ei heller Albania, har lavere skår enn Kosovo (TI 2017).

Ifølge en spørreundersøkelse publisert av FNs utviklingsprogram (UNDP) i november 2016, oppfattet respondentene at korrupsjon var det problemet som hadde størst betydning for dem (impact their social well-being) etter arbeidsledighet og fattigdom (UNDP 2016, s. 10-11).²⁹ De institusjonene som ble oppfattet som mest korruperte, var helsetjenestene (ca. 50 prosent), domstolene (ca. 49 prosent), sentraladministrasjonen (ca. 49 prosent) og lokaladministrasjonen (ca. 40 prosent). Politiet oppfattes vanligvis som lite korrupt, og har fått lav skår i slike undersøkelser tidligere, men i november 2016 mente 21 prosent av respondentene at politiet var korrupt. Respondentene ble også spurt om hva som hadde formet deres syn på omfanget av korrupsjon. Ca. 49 prosent oppga media, ca. 24 prosent samtaler med familie og venner, mens ca. 12 prosent oppga at de baserte sine oppfatninger på personlige erfaringer (UNDP 2016, s. 12-14).

Ifølge EU-kommisjonen har Kosovo styrket sin institusjonelle kapasitet til å bekjempe korrupsjon, men det påpekes at korrupsjon fortsatt er utbredt på mange områder og et veldig alvorlig problem. Det er behov for sterkere politisk vilje for å takle problemet på en helhetlig og strategisk måte (EC 2016b, s. 5, 17). Tiltak og mekanismer for å forhindre korrupsjon og fremme integritet i den offentlige forvaltning er vedtatt, men EU-kommisjonen mener det ikke er gjort fremskritt med å

²⁹ Ca. 48 prosent av respondentene mente at arbeidsledighet var det største problemet, 21 prosent mente at fattigdom var det største problemet, mens 6,7 prosent av respondentene mente at korrupsjon var det største problemet (UNDP 2016, s. 10-11).

sette opp et system for disiplinære tiltak og for implementering av etiske retningslinjer (EC 2016b, s. 12).

EU-kommisjonen mener videre at Kosovo må endre lovverket om interessekonflikter i samsvar med europeiske standarder, slik at det klart defineres kategorier av offentlige ansatte og hvilke funksjoner de offentlige ansatte kan ha i og utenfor tjeneste. Antikorrupsjonsbyrået fortsetter sitt arbeid med aktivt å gjennomføre administrative undersøkelser, kontrollere eiendomsdeklarasjoner samt med å overvåke interessekonflikter og offentlige anskaffelser (EC 2016b 17). Det er imidlertid EU-kommisjonens oppfatning at antikorrupsjonsarbeidet i Kosovo er fragmentert, og at det er behov for å styrke samarbeidet mellom ulike institusjoner og mekanismer. Det er også, ifølge EU-kommisjonen, mangel på proaktivt arbeid for å bekjempe korrupsjon, selv om det samtidig blir trukket frem at Kosovo har en antikorrupsjonsstrategi og en handlingsplan for antikorrupsjonsarbeidet (EC 2016b, s. 18, 20).

6.1 FALSKE DOKUMENTER

Dokumenter kan forfalskes på ulike måter. Det kan være dokumenter som i sin helhet er falske eller reprodusert, eller (ekte) in-blanco dokumenter som er uriktig utstedt. Falske dokumenter kan også være dokumenter som er teknisk ekte og korrekt utstedt av riktig myndighet, men som inneholder uriktige opplysninger, eller som er utstedt på grunnlag av falske underlagsdokumenter.

I henhold til EU-kommisjonen økte dokumentsvindel og uregelmessig migrasjon fra Kosovo til enkelte medlemsstater i EU betydelig i 2013 (EC 2013c, s. 45). Som tidligere nevnt har EU-kommisjonen også påpekt forekomsten av falske navneendringer og ukorrekte opplysninger i reise- og identitetsdokumenter, samt trukket frem anklager om korrupsjon i forbindelse med produksjonen av biometriske reisedokumenter (EC 2013a, s. 6).

I 2012 ble 34 personer kjent skyldige og dømt av retten i Pejë/Peć for blant annet embetsmisbruk og forfalskninger av offisielle dokumenter (EC 2013b, s. 8). Landinfo er ikke kjent med hva slags dokumenter dette dreide seg om.

I oktober 2014 gjennomførte politiet i Kosovo en aksjon i Prizren-området, der det ble beslaglagt flere typer falske dokumenter, blant annet pass, ID-kort, fødsels- og statsborgerskapsattester. De fleste dokumentene skal ha vært serbiske. En person ble arrestert, mistenkt for menneskesmugling og dokumentforfalskning (Kosovo Police 2014).

Frontex (2016, s. 27) opplyste i 2016 at 42 borgere av Kosovo hadde brukt falske dokumenter for intern reise i EU/Schengenområdet i 2015. Samtidig bemerket Frontex helt generelt at de fleste av de falske dokumentene som personer fra Vest-Balkan hadde anvendt, var utstedt av EU- eller Schengenland.

I en omfattende tiltale fra 2016, kort gjengitt av mediehuset Pristhina Insight (Gashi 2016), i en sak mot et stort kriminelt nettverk, fremkommer det at de tiltalte blant annet skal ha vært involvert i forfalskning av dokumenter, herunder av falske underlagsdokumenter for å fremskaffe falske ID-dokumenter.

Landinfo er ikke kjent med mer oppdatert og detaljert informasjon vedrørende omfanget av falske dokumenter i Kosovo enn det ovenstående. Landinfo er videre

ikke kjent med opplysninger som tilsier at bestikkelser eller andre former for korrupsjon, er utbredt i tilknytning til selve registreringen av fødsler, ekteskap/sivilstatus og dødsfall, eller ved innrapportering av data til registrene. Dersom man ønsker å få utstedt ekte dokumenter med korrekte opplysninger, og man kan akseptere en sedvanlig behandlingstid, er insentivet for korrupsjon relativt lavt: De offentlige registreringskontorene er lett tilgjengelige, og det er etablert oversiktlige rutiner for registrerings- og søknadsprosedyrer samt behandlingstid.

Såfremt en person er fødselsregistrert og kan fremlegge nødvendige underlagsdokumenter, skal vedkommende ikke ha særskilte vanskeligheter med å skaffe seg reise- eller identitetsdokumenter.

Det foreligger informasjon om at serbiske dokumenter har blitt utstedt på uriktig grunnlag, og (eventuelt) med uriktige opplysninger, til personer bosatt i Kosovo. Helt siden prosessen med å oppnå visumfrihet til Schengen-land for serbiske borgere startet, har flere kilder rapportert om økende interesse for serbisk pass fra personer bosatt i Kosovo (Barlovac 2010; Ismaili 2009). Serbiske myndigheter har opplyst at det er foretatt arrestasjoner av polititjenestemenn grunnet mistanker om uriktig utstedelse av serbiske biometriske og visumfrie pass til personer bosatt i Kosovo på grunnlag av forfalskede bosettingsdokumenter (Barlovac 2010). Ifølge en artikkel på nettstedet Euobserver.com (Palokaj 2010) har «tusenvís» av kosovoalbanere betalt for falsk bostedsregistrering i Serbia for å få tilgang til serbiske pass. I EU-kommisjonenes rapport fra 2016 nevnes at kravet om bostedsregistrering i Serbia omgås, og at bestikkelser anvendes for at serbiske borgere bosatt i Kosovo, skal få utstedt biometriske og visumfrie serbiske pass på uriktige premisser (EC 2016a, s. 4). Landinfo vil her bemerke at selv om disse passene er utstedt på grunnlag av en uriktig bostedsregistrering, betyr dette likevel ikke at andre personopplysninger i passet nødvendigvis er uriktige.

I utgangspunktet vil etablering av elektroniske registre, maskinlesbare ID-kort og pass samt biometri, være faktorer som bidrar til å styrke og ivareta dokumentsikkerheten, og det er meget få nyhetsoppslag om avsløringer av nye falske ID-kort og pass utstedt av myndighetene i Kosovo. Omfattende organisert kriminalitet i området knyttet til ulike former for smugling av for eksempel sigaretter, narkotika og mennesker, kan imidlertid tilsi at det finnes miljøer som både kan ha interesse av å produsere falske dokumenter selv, og av å bruke falske dokumenter.

7. SÆRLIG OM FORHOLD I DE NORDLIGE KOMMUNENE

I det nordlige Kosovo er det ifølge EULEX (2016, s. 35) behov for å etablere en reell ("proper") sivilstatusregistreringstjeneste. Selv om kosovoserberne i økende grad søker om sivilstatusdokumenter fra myndighetene i Kosovo, anvendes det i de nordlige kommunene fortsatt ikke dokumenter utstedt av myndighetene i Kosovo. I februar 2016 startet integreringen av 77 tidligere administrativt ansatte i det serbiske

innenriksdepartementet (politiet) i Kosovos sivilstatus- og sivilregistrerings-tjenester.³⁰

EULEX (2017, s. 34) skriver sommeren 2017 at alle de fire dokumentasjonssentrene for sivil registrering i det nordlige Kosovo er operative, og utsteder ID-kort, pass og førerkort. Det har vært et økende antall kosovoserbere som har fått utstedt ID-kort fra Kosovos myndigheter. Det er imidlertid fortsatt behov for styrking av sivilstatusregistreringstjenestene. Begrenset tjeneste er tilgjengelig i Nord-Mitrovica/ë, mens innbyggerne i de andre nordlige kommunene bare har tilgang til sivilstatusregistrering ved satellittkontorer lokalisert i fjerntliggende kosovoalbanske landsbyer i disse kommunene. EULEX viser bl.a. til at det har vært forsinkelser knyttet til integreringen av kosovoserbiske ansatte i sivilstatuskontorene.

8. EU-KOMMISSJONENS OG EULEX' VURDERINGER AV SIVILSTATUSREGISTERING OG DOKUMENTSIKKERHET

EU-kommisjonen og myndighetene i Kosovo har en pågående dialog og en felles plan knyttet til visumliberalisering for Kosovo. Planen oppgir hvilke lovendringer og andre forutsetninger Kosovo må gjennomføre forut for en visumliberalisering, herunder også forhold knyttet til dokumentsikkerhet.

I 2013 uttrykte EU-kommisjonen at sivilstatus-registreringssystemet i Kosovo ikke oppfylte europeiske standarder, til tross for betydelige fremskritt gjort de foregående årene. Det ble påpekt at falske navneendringer og ukorrekte opplysninger i reise- og identitetsdokumenter fortsatt forekom, og at det hadde vært korrupsjonsanklager i forbindelse med produksjonen av blant annet biometriske reisedokumenter. Kommisjonen mente at en mer pålitelig sivilstatus-registreringsprosess ville kreve ressurser til kontroll, utdanning og godkjenning av alle offentlig ansatte som er involvert i registreringen (EC 2013a, s. 6).

EU-kommisjonen ga i juni 2014 uttrykk for bekymringer med hensyn til konsistensen og nøyaktigheten av dataene som blir lagret i sivilstatus-registreringssystemet. På den tiden ble registerbøker og databaser anvendt parallelt, etter at det sentrale sivilstatusregisteret, med en sentral database, ble lansert i februar 2014. Kommisjonen viste til at systemet gjorde det mulig å utstede attester for den samme hendelsen som inneholdt ulike sett av data eller ukorrekte opplysninger. EU-kommisjonen påpekte videre at kommunene hadde ulik praksis for oppbevaring av de fysiske registrene, og mente at det i enkelte tilfeller ikke kunne forhindres at opplysninger gikk tapt (EC 2014b, s. 3). I oktober samme år uttrykte EU-kommisjonen at det sentrale sivilstatusregisteret (CSRS) kontinuerlig ble bedre, at sivilstatusdokumentene i all hovedsak ble utstedt på grunnlag av data i CSRS, at data knyttet til rundt 1,3 millioner personer var blitt kryssjekknet, men at flere ressurser var

³⁰ 32 kosovoserbere vil bli integrert i dokumentasjonssentrene (Center for the Issuance of Documents) som utsteder ID-kort, pass og førerkort, mens 39 integreres i de lokale sivilstatuskontorene (EULEX 2016, s. 35).

påkrevd for å sikre forbedret og systematisk tilsyn, inspeksjon og stikkprøvekontroller (EC 2014c, s. 47).

EU-kommisjonen opplyste i desember 2015 at Kosovos sivilstatusregistreringssystem «[...] has greatly improved». Det ble vist til en ny versjon av systemet, introdusert i juli 2015, som krever at det foretas en «robust» verifisering hver gang et nytt sivilstatusdokument blir utstedt. Samtidig er det unike personnummeret forbundet med biometriske data. CRA hadde i løpet av 2015 verifisert persondata for i overkant av 1,6 millioner innbyggere, som tilsvarte 86 prosent av befolkningen. Endringene i retningslinjene for endring av navn, som tidligere omtalt, ble igjen trukket frem som positivt (EC 2015, s 3-4).

«Kosovo fulfills all nine requirements in the area of document security», skrev EU-kommisjonen i mai 2016 (EC 2016a, s. 4). Enda en gang ble navneendingsforskriften vurdert som en ytterligere beskyttelse mot falske navneendringer. Den nye komiteen som Civil Registration Agency (CRA) har satt opp for å gjennomgå søknadene om navneendring, ble trukket frem som svært positiv.

EULEX er noe mer kritiske enn EU-kommisjonen, og ga sommeren 2017 følgende vurdering av Kosovos sivilregistrering og sivilstatustjenester:

[T]he effective performance of the Civil Status and the Civil Registry depends on the arrangements and cooperation between numerous public administration and rule-of-law institutions. Although agreements have been signed to facilitate the implementation of common areas, meaningful cooperation is either slow or has not happened at all. Further political will is needed by the Kosovo authorities to advance the technical compatibility with the systems and registers, and improve legislation that covers areas of shared competence. The Kosovo authorities also still needs to address the numerous gaps that exist between current practices and the legal framework regulating the civil registry area, in order to harmonise legislation and move closer to EU best practises (EULEX 2017, s. 35).

9. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Andric & Bailey (2017, 13. juli). Documented yet «invalid»: Kosovo Serbs barred from traveling with their Serbian documents. *Prishtina Insight*. Tilgjengelig fra <http://prishtinainsight.com/documented-yet-invalid-mag/> [lastet ned 19. september 2017]
- [Administrative Instruction No. 03/2013] (2013). *Administrative Instruction No. 03/2013 (MIA) On the Verification Stamp*. Tilgjengelig fra https://www.mpb-ks.org/repository/docs/UDHEZIMI_ADMINISTRATIV_NR_03_-_MPB_PER_VULAT_VERIFIKUESE.pdf [lastet ned 12. oktober 2017]
- [Administrative Instruction No. 25/2013] (2013). *Administrative Instruction (MIA) No.25/2013. On Civil Status Documents*. Tilgjengelig fra [http://www.mpb-ks.org/repository/docs/UDHEZIMI_ADMINISTRATIV_\(MPB\)_NR._25-2013_PER_DOKUMENTET_E_GJENDJES_CIVILE1.pdf](http://www.mpb-ks.org/repository/docs/UDHEZIMI_ADMINISTRATIV_(MPB)_NR._25-2013_PER_DOKUMENTET_E_GJENDJES_CIVILE1.pdf) [lastet ned 14. august 2014]
- [Administrative Instruction No. 01/2015] (2015). *Administrative Instruction No. 01/2015. MIA. On the use of Certified Copies of Original Civil Status Registers of Kosovo which were taken by the Former Serbian Regime Prior to June 1999*. Tilgjengelig fra [https://www.mpb-ks.org/repository/docs/UDHEZIM_ADMINISTRATIV_\(MPB\)_NR._01-2015_PER_PERDORIMIN_E_KOPJEVE_TE_CERT....pdf](https://www.mpb-ks.org/repository/docs/UDHEZIM_ADMINISTRATIV_(MPB)_NR._01-2015_PER_PERDORIMIN_E_KOPJEVE_TE_CERT....pdf) [lastet ned 26. september 2017]
- [Administrative Instruction No. 08/2015] (2015). *Administrative Instruction (MIA) No.08/2015 On the Re-registration in the Principal Civil Status Registers*. Tilgjengelig fra <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10837> [lastet ned 25. september 2017]
- [Administrative Instruction No. 17/2015] (2015). *Administrative Instruction (MIA) No. 17/2015 On the General Registration Procedures of the Fact of Birth, Marriage and Death*. Tilgjengelig fra <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=11020> [lastet ned 25. september 2017]
- [Administrative Instruction No. 19/2015] (2015). *Administrative Instruction (MIA) No. 19/2015 On the Conditions and Procedures for Personal Name Change and Correction*. Tilgjengelig fra <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=11168> [lastet ned 25. september 2017]
- [Administrative Instruction No. 24/2015] (2015). *Administrative Instruction (MIA) No.24/2015 On the Late Registration in the Civil Status Registers*. Tilgjengelig fra <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=11321> [lastet ned 25. september 2017]
- [Administrative Instruction No. 06/2016]. (2016). *Administrative Instruction (MIA) No. 06/2016 On Personal Number*. Tilgjengelig fra http://www.mpb-ks.org/repository/docs/UDHEZIM_ADMINISTRATIV_%28MPB%29_NR._06_2016_PER_NU_MRIN_PERSONAL.pdf [lastet ned 22. september 2017]
- [Administrative Instruction No.07/2016] (2016). *Administrative Instruction (MIA) No.07/2016 For Procedures on Equipment with Passport*. Tilgjengelig fra <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12654> [lastet ned 20. september 2017]
- [Administrative Instruction No. 12/2016] (2016). *Administrative Instruction (MIA) N. 12/2016 On Defining the Procedure for Digitalization of Scanned Basic Civil Registers*. Tilgjengelig fra <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12900> [lastet ned 12. oktober 2017]
- [Administrative Instruction No.17/2016] (2016). *Administrative Instruction (MIA) No.17/2016 On Procedure for Obtaining the Identity Card*. Tilgjengelig fra [https://mpb.rks-gov.net/Documents/UA_\(MPB\)%20Nr.17%20per%20procedurat%20e%20paisjes%20me%20lete_rnjoftim.pdf](https://mpb.rks-gov.net/Documents/UA_(MPB)%20Nr.17%20per%20procedurat%20e%20paisjes%20me%20lete_rnjoftim.pdf) [lastet ned 18. september 2017]
- Aliu, Fatmir (2012, 10. januar). Kosovo-Serbia Traffic Normalized. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-serbia-traffic-normalized> [lastet ned 7. juni. 2017]

- A'Mula, Shega (2009, 22. september). Serbian passport distribution in Kosovo to stop. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbian-passport-distribution-in-kosovo-to-stop> [lastet ned 7. juni 2017]
- B92 (2008, 10. oktober). Kosovo begins issuing new ID cards. *B92*. Tilgjengelig fra http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2008&mm=10&dd=10&nav_id=54141 [lastet ned 11. september 2014]
- Balkan Insight (2009, 14. april). Serbian Passport Issued to 1,200 Albanians. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbian-passports-issued-to-1-200-albanians> [lastet ned 7. juni 2017]
- Barlovac, B. (2009, 21. september). Kosovo Serbs learn passport criteria. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-serbs-learn-passport-criteria> [lastet ned 17. oktober 2017]
- Barlovac, B. (2010, 9. november). Arrest Ongoing in Serbian Passport Scam. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/EN/ARTICLE/SERBIA-FAKE-PASSPORTS-HUNT-STARTS> [lastet ned 17. oktober 2017]
- CRA, dvs. Civil Registration Agency (2015, september.). *What you need to know on civil registration*. Pristina: Civil Registration Agency. Tilgjengelig fra http://www.mpb-ks.org/repository/docs/Brochure_Civil_Status_Registration_ENG.pdf [lastet ned 24. mai 2017]
- [Departementet for økonomisk utvikling] (2013). *Electronic Communication Sector Policy – Digital Agenda for Kosovo 2013-2020*. Pristina: Ministry of Economic Development. Tilgjengelig fra http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Electronic_Communication_Sector_Policy_2013-2020.pdf [lastet ned 4. april 2018]
- ESI, dvs. European Stability Initiative (2009, 19. november). *Isolating Kosovo? Kosovo vs Afghanistan 5:22*. Berlin: ESI. Tilgjengelig fra http://www.esiweb.org/index.php?lang=en&id=156&document_ID=111 [lastet ned 7. juni 2017]
- EC, dvs. European Commission (2009, 19. november). *Assessment by the European Commission on the fulfilment of the open benchmarks by Montenegro and Serbia in the framework of the Commission Proposal for a Council Regulation amending Regulation (EC) No 539/2001 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra <http://www.esiweb.org/pdf/White%20List%20Project%20Paper%20-%20Commission%20assessment%20Montenegro%20and%20Serbia%20-%2019%20November%202009.pdf> [lastet ned 7. juni 2017]
- EC (2011, 12. oktober). *Kosovo Progress Report 2011*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/ks_rapport_2011_en.pdf [lastet ned 24. mai 2017]
- EC (2013a, 8. februar). *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on progress by Kosovo in fulfilling the requirements of the visa liberalisation roadmap*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/international-affairs/general/docs/report_on_progress_on_kosovo_visa_liberalisation_en.pdf [lastet ned 29 september 2017]
- EC (2013b, 22. april). *Joint Report to the European Parliament and the Council on Kosovo's progress in addressing issues set out in the Council Conclusions of December 2012 in view of a possible decision on the opening of negotiation on the Stabilisation and Association Agreement*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/document/JOIN20130008.do> [lastet ned 3. september 2014]
- EC (2013c, 16. oktober). *Kosovo. 2013 Progress Report*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/brochures/kosovo_2013.pdf
[lastet ned 15. september 2014]

- EC (2014a, 24. juli). *Report from the Commission to the European Parliament and the Council. Second report on progress by Kosovo in fulfilling the requirements of the visa liberalisation roadmap*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/EN/1-2014-488-EN-F1-1.Pdf> [lastet ned 24. mai 2017]
- EC (2014b, 24. juli). *Commission Staff Working Document. Accompanying the Report from the Commission to the European Parliament and the Council. Second report on progress by Kosovo in fulfilling the requirements of the visa liberalisation roadmap*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/accompanying_staff_working_document_en.pdf [lastet ned 24. mai 2017]
- EC (2014c, 8. oktober). *Kosovo. 2014 Progress Report*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-kosovo-progress-report_en.pdf [lastet ned 26. september 2017]
- EC (2015, 18. desember). *Report from the Commission to the European Parliament and the Council. Third report on progress by Kosovo in fulfilling the requirements of the visa liberalisation roadmap*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/EN/1-2015-906-EN-F1-1.PDF> [lastet ned 24. mai 2017]
- EC (2016a, 4. mai). *Report from the Commission to the European Parliament and the Council. Forth report on progress by Kosovo in fulfilling the requirements of the visa liberalisation roadmap*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160504/fourth_progress_report_on_kosovo_visa_liberalisation_roadmap_en.pdf [lastet ned 24. mai 2017]
- EC (2016b, 9 november). *Commission Staff Working Document Kosovo 2016 Report*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_kosovo.pdf [lastet ned 12. oktober 2017]
- EULEX (2011, 20. desember). *Civil Registry – first book handed over*. Pristina: EULEX. Tilgjengelig fra <http://www.eulex-kosovo.eu/en/news/000329.php> [lastet ned 17. oktober 2017]
- EULEX (2016). *Compact Progress Report*. Pristina: EULEX. Tilgjengelig fra <http://www.eulex-kosovo.eu/eul/repository/docs/English-Report-2016.pdf> [lastet ned 29. september 2017]
- EULEX (2017). *Compact Progress Report*. Pristina: EULEX. Tilgjengelig fra <http://www.eulex-kosovo.eu/eul/repository/docs/CPR-2017.pdf> [lastet ned 29. september 2017]
- FNs generalsekretær (2017, 24. juli). *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: UN. Tilgjengelig fra <http://undocs.org/S/2017/640> [lastet ned 15. september 2017]
- [Family Law] (2006, 20. januar). *Law 2004/32 Family Law of Kosovo*. Tilgjengelig fra http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2004_32_en.pdf [lastet ned 26. september 2017]
- Frontex (2016, mai). *Western Balkans Annual Risk Analysis 2016*. Warszawa: Frontex. Tilgjengelig fra http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/WB_ARA_2016.pdf [lastet ned 16. mai 2017]
- Gashi, K. (2016, 31. oktober). *How Azem Sylja «led the largest criminal group» in Kosovo. Prishtina Insight*. Tilgjengelig fra <http://prishtinainsight.com/azem-sylja-led-largest-criminal-group-kosovo/> [lastet ned 17. oktober 2017]

- [ID-Card Law] (2006). *Identity Card Law No. 62/06*. Tilgjengelig fra <http://arhiva.mup.gov.rs/domino/zakoni.nsf/Identity%20Card%20Law.pdf> [lastet ned 19. september 2017]
- [Innenriksdepartementet] (u.å.). *Biometrijska Lična Karta* [Biometriske ID-kort]. Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republika Srbije [Innenriksdepartementet i republikken Serbia]. Tilgjengelig fra http://www.mup.gov.rs/cms_lat/dokumenta.nsf/licna-karta.h [lastet ned 11. februar 2014]
- IRB, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2011, 1. desember). *Kosovo: Procedures and documents required to obtain a passport from within Kosovo and abroad; procedures required to replace a lost or stolen passport; information on the appearance of the passport; introduction of biometric passports; other passports in use by Kosovo citizens*. Ottawa: IRB. Tilgjengelig fra <http://irb-cisr.gc.ca/Eng/ResRec/RirRdi/Pages/index.aspx?doc=453711> [lastet ned 24. mai 2017]
- Ismaili, J. (2009, 15. desember). Serbia snubs albanians seeking visa-free travel. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbia-snubs-albanians-seeking-visa-free-travel> [lastet ned 17. oktober 2017]
- Jovanovic, V. (2017, 14. juli). The (Il)legality of Serbian Documents in Kosovo. *Prishtina Insight*. Tilgjengelig fra <http://prishtinainsight.com/illegality-serbian-documents-kosovo/> [lastet ned 19. september 2017]
- KIP, dvs. Kosovo Information Project (2003). *Personal Documents*. Pristina: KIP.
Kun internt tilgjengelig i Landdatabasen under Kosovo /Dokumenter/ KIP – Kosovo Information Project / Personal Documents.
- Kosovo Police (2014, 22. oktober). *One suspect for «smuggling with migrant and «forgery of documents»*. Pristina: Kosovo Police. Tilgjengelig fra <http://www.kosovopolice.com/en/informations/one-suspect-arrested-for-smuggling-with-migrant-and-forgery-of-documents> [lastet ned 17. oktober 2017]
- Kosovos ambassade i London (u.å.). *Travel Documents*. London: Republic of Kosovo, Embassy of the Republic of Kosovo in London. Tilgjengelig fra <http://www.kosovoembassy.org.uk/?page=2.15> [lastet ned 6. juni 2017]
- Kosovos ambassade i Stockholm (u.å.). *Pasaporte*. Stockholm: Republic of Kosovo, Embassy of the Republic of Kosovo in Stockholm. Tilgjengelig fra <http://www.ambasada-ks.net/se/?page=1.102> [lastet ned 16. oktober 2017]
- [Law on Travel Documents] (2008, 20. februar). *Law Nr. 03/L-037 on Travel Documents*. Tilgjengelig fra http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2008_03-L037_en.pdf [lastet ned 24. mai 2017]
- [Law on Amending and Supplementing the Law no. 03/L-037 on Travel Documents] (2010, 7. oktober). *Law N. 03/L-217 on Amending and Supplementing the Law no. 03/L-037 on Travel Documents*. Tilgjengelig fra <https://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2010-217-eng.pdf> [lastet ned 15. september 2017]
- [Law on Dwelling and Emplacement] (2008, oktober). *Law No. 02/L-121 on Dwelling and Emplacement*. Tilgjengelig fra http://www.gazetazyrtare.com/e-gov/index.php?option=com_content&task=view&id=270&Itemid=28&lang=en [lastet ned 26. september 2017]
- [Law on Civil Status] (2011, 23. juni). *Law No. 2011 04/003 on Civil Status*. Tilgjengelig fra <http://kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/Law%20on%20civil%20status.pdf> [lastet ned 20. september 2017]
- [Law on ID Cards] (2015, 30. november). *Law Nr. 05/L-0159 on Identity Cards*. Tilgjengelig fra https://www.mpb-ks.org/repository/docs/LAW_NO_05_L-015_ON_IDENTITY_CARDS.pdf [lastet ned 15. september 2017]

- [Law on Citizenship] (2013, september). *Law No. 04/L-2015 on Citizenship of Kosova*. Tilgjengelig fra http://www.mpb-ks.org/repository/docs/Ligji_per_Shtetesi_-_Anglisht.pdf [lastet ned 26. september 2014]
- [Law on Civil Registration Agency] (2013, 14. februar). *Law No. 04/160 On Civil Registration Agency*. Tilgjengelig fra <http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/Law%20on%20Civil%20Registration%20Agency.pdf> [lastet ned 19. september 2017]
- MIA (2016, 8. desember). *Application procedures for the biometric passport*. Pristina: MIA. Tilgjengelig fra http://mpb.rks-gov.net/DocumentsShpalljet/Angl_08_02_2016_-_Procedurat_e_aplikimit_per_pasaporte_biometrike.pdf [lastet ned 19. september 2017]
- Migrationsverket (2009, 30. april). *Landrapport Republiken Kosovo. Identitet*. Norrköping: Migrationsverket. Tilgjengelig fra <http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=20741> [lastet ned 24. september 2017]
- Ministry of Foreign Affairs (u.å.a). *Consular services*. Pristina: Ministry of Foreign Affairs. Tilgjengelig fra <http://www.mfa-ks.net/?page=2,6#?page> [lastet ned 26. august 2014]
- Ministry of Foreign Affairs (u.å.b). *International recognitions of the Republic of Kosovo*. Pristina: Ministry of Foreign Affairs. Tilgjengelig fra <http://www.mfa-ks.net/?page=2,224> [lastet ned 15. september 2017]
- Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2013). *Security of documents*. Beograd: Ministry of Interior of the Republic of Serbia. Tilgjengelig fra http://www.eu-pregovori.rs/files/File/documents/skrining/bilateralni/prezentacije/pg24/pg24_12.pdf [lastet ned 7. juni 2017]
- Praxis (2011, 16. august). *Access to Rights and Integration of Returnees on the Basis of the Readmission Agreement*. Beograd: Praxis. Tilgjengelig fra http://www.praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Access_to_Rights_and_Integration_of_Returnees_on_the_Basis_of_the_Readmission_Agreements.pdf [lastet ned 7. september 2017]
- PRISM Research Office (2010, desember). *Death Registration in Kosovo*. Pristina: PRISM Research Office. Tilgjengelig fra http://kosovo.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/DeathRegistrationinKosovoEng_0.pdf [lastet ned 26. september 2017]
- Prishtina Insight (2016, 15. april). *Kosovo bans usage of Serbian parallel ID cards*. *Prishtina Insight*. Tilgjengelig fra <http://prishtinainsight.com/kosovo-bans-usage-serbian-parallel-id-cards/> [lastet ned 19. september 2017]
- Rava, Nenad (2013). *Country Report: Serbia*. Firenze: EUDO Citizenship Observatory. Tilgjengelig fra <http://eudo-citizenship.eu/docs/CountryReports/Serbia.pdf> [lastet ned 7. juni 2017]
- [Regulations on Identity Card] (2007). *Regulations on Identity Card* Tilgjengelig fra <http://arhiva.mup.gov.rs/domino/zakoni.nsf/ID%20Card%20Rules.pdf> [lastet ned 19. september 2017]
- ReSAP, dvs. Regional School of Public Administration (2015). *E-Government Analysis. From E-to Open Government*. Danilovgrad: ReSAP. Tilgjengelig fra <https://respaweb.eu/download/doc/eGov+-+From+E-Government+to+Open+Government.pdf/d3ab1cd43fa4cd3071be9cea7e4b0cd3.pdf> [lastet ned 4. april 2018]
- State Portal of the Republic of Kosova (u.å.). *Travel Documents*. Pristina: State Portal of the Republic of Kosova. Tilgjengelig fra <https://www.rks-gov.net/en-US/Qytetaret/Shtetesia/Pages/Pasaporta.aspx> [lastet ned 24. mai 2017]
- Tanjug (2015, 6. februar). *60,000 Albanians apply for Serbian passport*. *Tanjug*. Tilgjengelig via http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2015&mm=02&dd=06&nav_id=93111 [lastet ned 7. juni 2017]

- TI, dvs. Transparency International (2017). *Corruption Perception Index 2016*. Berlin: TI. Tilgjengelig fra https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016 [lastet ned 12. oktober 2017]
- UNDP, dvs. United Nation Development Programme (2016, november). *Public Pulse Report – XIII*. Pristina: UNDP. Tilgjengelig fra https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016 [lastet ned 12. oktober 2017]
- [UNMIK REG/2000/18] (2000, 29. mars). *UNMIK Regulation No. 2000/18*. Tilgjengelig fra <http://www.unmikonline.org/regulations/2000/reg18-00.htm> [lastet ned 24. mai 2017]
- USAID (2017 april). *Accessing Vital records in Kosovo has never been easier*. Pristina: USAID. Tilgjengelig fra <https://www.usaid.gov/results-data/success-stories/accessing-vital-records-has-never-been-easier> [lastet ned 4. April 2018]
- Wikipedia (u.å.a). *International recognition of Kosovo* (sist endret 21. mai 2017). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/International_recognition_of_Kosovo [lastet ned 6. juni 2017]
- Wikipedia (u.å.b). *Kosovan Passport* (sist endret 8. mai 2017 2011). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/Kosovan_passporth [lastet ned 24. mai 2017]

Muntlige kilder

- Innenriksdepartementet (Ministry of Internal Affairs). Møter i Pristina 15. oktober 2009 og 18. oktober 2011.
- Kosovos ambassade i Stockholm. E-post 10. oktober 2014 og 18. oktober 2017.
- Norges ambassade i Kosovo. E-post 9. februar og 5. mars 2018.
- Ottesen, Tore Heen, utlendingsattaché. E-post 20. februar 2009.
- Praxis. E-post 20. juni 2012 og 18. oktober 2017.
- Sivilstatuskontoret i Pejë/Peć (Municipal Office for Civil Status Pejë/Peć). Møte 19. oktober 2011.
- Utenriksdepartementet (Ministry of Foreign Affairs). Møte i Pristina oktober 2009.